

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Банківський сектор є невід'ємним елементом економічної системи держави, при цьому його стабільне функціонування створює необхідні передумови для забезпечення соціально-економічного прогресу будь-якого суспільства. Розвиток вітчизняного банківського сектору характеризується посилення інтеграційних процесів та активним впровадженням нових інформаційних технологій, в той же час подальший його поступ обмежено нерозвиненістю фінансового ринку в цілому, нарощенням дисбалансів у сфері міжнародних та публічних фінансів та погіршенням епідеміологічної ситуації в світі. Наслідком цього є посилення фінансових ризиків та нестабільності як у банківській сфері, так і в економіці в цілому. З огляду на виникає необхідність переосмислення основ функціонування та регулювання банківського сектору для забезпечення економічного зростання.

Криза, що розгортається від середини березня 2020 р., зачепила всі країни світу та їхні фінансові сфери. Пандемія матиме довгостроковий ефект на кредитний портфель банків та їх бізнес-моделі через погіршення платоспроможності позичальників. В той же час ця криза є іспитом на ефективність нової моделі банківського регулювання, яка впроваджувалася на міжнародному рівні після 2009 року, а в Україні – після 2016 року. За кілька років дії центрального банку із впровадження міжнародно визнаних вимог до капіталу та ліквідності, регулярного стрес-тестування, ризикоорієнтованого наглядового підходу та спонукання банків до формування запасу міцності у сприятливі часи дали свої позитивні результати.

Відповідно до офіційних даних Національного банку України динаміка капіталу та зобов'язань банків була наступна: капітали банків на 01.01.2020 р. порівняно з 01.01.2018 р. зросли на 38813 млн грн., тобто на 24,09 %, при цьому статутні капітали знизилась на 24665 млн грн., тобто на 4,98 % (тобто зростання власних джерел відбувалось за рахунок нерозподіленого прибутку або додаткового капіталу); зобов'язання банків на 01.01.2020 р. порівняно з 01.01.2018 р. зросли на 120654 млн грн., тобто на 10,29 %. При цьому частка капіталу у пасивах на 01.01.2020 р. порівняно з 01.01.2018 р. зросла з 12,08% до 13,39% на 1,31 п.с., а частка зобов'язань знизилась з 87,92% до 86,61% на 1,31 п.с., що свідчить про зростання ролі власних джерел формування фінансових ресурсів у банківській системі.

Результати статистичного аналізу власного капіталу банківського сектору у 2017-2019 рр. представлені в таблиці 1. Свідчать про зростання середнього та медіанного значень власного капіталу банків.

Таблиця 1.

Статистичний аналіз власного капіталу банківського сектору у 2017-2019 рр., тис. грн.

Показник	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020
Середнє значення	1 873 375	2 085 466	2 665 608
Медіана	340 978	424 600	426 971
Стандартне відхилення	4 778 302	4 546 917	6 969 517
Мінімум	-3 959 527	72 102	159 008
Максимум	31 419 186	31 462 233	54 528 931

Джерело: дані Національного банку України

Слід звернути увагу і на рівень концентрації власного капіталу у банківському секторі. Так станом 01.01.2020 р. на 3 найбільших банки (АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «Райффайзен Банк Аваль») припадало 43,57 % всіх власних фінансових ресурсів сектору. ТОП5, що окрім перерахованих банків включають також АТ «ПУМБ» та АТ «Укресімбанк», контролюють 52,56 % всього власного капіталу, а перша десятка, що також включає АТ «АЛЬФА-БАНК», АТ «СБЕРБАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «ОТП БАНК» та АТ «УКРСИББАНК», забезпечує майже три чверті всього власного капіталу.

При цьому слід звернути увагу є виконання банківськими установами нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу, що відображає здатність банків своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Зростання значення даного нормативу свідчить про те збільшення частки ризиків, що їх беруть на себе власники банку. При цьому фактичні значення перевищували нормативний поріг у 10 %.